

МОХОПОДІБНІ В ЕКОСИСТЕМАХ ПУСТЕЛЬНИХ ПОЛИНОВО-ЗЛАКОВИХ СТЕПІВ РІВНИННО-СТЕПОВОГО КРИМУ

Загороднюк Н.В.

Херсонський державний університет

Зональним типом рослинності для рівнинно-степового Криму є різні відміни степів, в тому числі і пустельні полиново-злакові степи. Для даного типу рослинності типова сильна розрідженість покриву, в складі якого багато *Artemisia taurica* при пануванні *Festuca*, *Stipa*, *Agropyron*, *Bromus*. Цей тип степів представлений у регіону прісними, петрофітними і галофітними відмінами (Багрова, Боков, Багров, 2001; Кривульченко, 2001).

Бріофілористична складова екосистем пустельних полиново-злакових степів Кримського Присивашся, Західного Криму та Керченського півострова включає 35 видів, 2 форм та 2 різновидів мохоподібних, що складає 27,13% бріофлори рівнинного Криму (Загороднюк, 2011). Мохоподібні належать до 18 родів, 5 родин, 5 порядків відділу Bryophyta, найчисленнішою є родина *Pottiaceae* (23 види, 62,71% бріофлори) і *Bryaceae* (5 видів, 14,29%). Серед життєвих форм переважають дернина нещільна (18 видів, 51,37%) та щільна (11 видів, 31,43%). В географічній структурі перше місце посіли аридали (22 види, 62,86%); вагомою є участь представників мультізонального елемента (6 видів, 17,14%).

З точки зору екологічної приуроченості серед мохоподібних даної відміни кримських степів домінують геліофіти (33 види, 94,29%); мезоксерофіти (22 види, 62,86%) і ксерофіти (9 видів, 25,71%); інцертофіли (21 вид, 60,0%) і кальцефіли (10 видів, 28,57%); мезотрофи (14 видів, 40,0%) і мезоевтрофи (10 видів, 28,57%). Субстратоморфи представлені епігейною (24 види, 68,6%), епіліто-епігейною (7 видів, 20,0%) та мультізональною (4 види, 11,4%) екологічними групами. Серед мохоподібних полиново-злакових степів рівнинного Криму досить значний відсоток апофітних мохоподібних (31 вид, 88,57%), більшість з них – геміапофіти (19 видів, 54,29%).

За видовим складом фрагменти пустельних степів, обстежені в межах різних округів рівнинно-степового Криму, виявилися різними за видовим складом бріофлори. Спільними для різних відмін є *Barbula unguiculata*, *Bryum argenteum*, *Phascum cuspidatum*, *Pterygoneurum ovatum*, *Syntrichia ruraliformis*, *S. ruralis*, *Tortula lanceola*, *Weissia longifolia*.

Найбіднішими є бріофлори пустельної полиново-злакової рослинності Західного Криму на червоних глинистих ґрунтах. В їх складі ідентифіковано 13 видів мохів; домінантами були насамперед види роду *Weissia* (*W. longifolia*, *W. condensa*, *W. brachicarpa*).

Депо більшим є видове різноманіття петрофітних полиново-злакових степів Східного Криму – 21 вид мохоподібних. Переважно це представники родини *Pottiaceae* (*Barbula unguiculata*, *B. unguiculata* f. *cuspidata*, *B. unguiculata* f. *robusta*, *Syntrichia ruraliformis*, *Pterygoneurum ovatum*, *Protobryum bryoides*). Слід відзначити вагому роль в складанні мохового покриву *Didymodon vinealis*, *Didymodon insulanus*, *Tortula muralis*, *Rhynchostegium megapolitanum* var. *meridionale*, типових для відслонень гірських порід і чагарникових заростей, ніж степових екосистем (Загороднюк, 2010). Також до бріофлористичних комплексів цих степів входять *Pleuridium acuminatum*, *Bryum kunzei*, *Ceratodon purpureus*, в інших відмінах полиново-злакових степів не виявлені.

Найбільше видів мохоподібних зростає у полиново-злакових степах Кримського Присивашся – 26 видів, 1 різновид. Домінують *Barbula unguiculata*, *Syntrichia ruralis*, *S. ruraliformis*, *Weissia longifolia*. При наявності сильного пасовищного навантаження роль домінантів переходить до *Pterygoneurum ovatum*, *P. sessile*, *Phascum cuspidatum*, *Ph. piliferum*. Бріофлористичне різноманіття на різних ділянках цих степів строкате. Поряд з поширеними по всьому рівнинному Криму видами, як *Bryum caespiticium*, *Brachythecium campestre*, *Funaria hygrometrica*, тут відзначені знахідки рідкісних *Didymodon acutus* var. *valida*, *Microbryum curvicolleum*, *Pseudocrossidium hornschuchianum*.

УДК 929ю581+582
ББК Е 52
Б 72

Друкується за постановою Оргкомітету V-го відкритого з'їзду фітобіологів Причорномор'я (прот. № 2 від 10.04.2013 р.)

Організаційний комітет з'їзду:

ХОДОСОВЦЕВ О.Є. – Херсонський державний університет; д. біол. наук., професор, Заслужений працівник освіти України (голова оргкомітету)

Члени оргкомітету:

МОЙСІЄНКО І.І. – Херсонський державний університет; д. біол. наук, доцент (заступник голови оргкомітету)
ФЕДОРЧУК М.І. – Херсонський державний аграрний університет; доктор с/г наук, професор (заступник голови оргкомітету)
БОЙКО П.М. – Херсонський державний аграрний університет; канд. біол. наук (заступник голови оргкомітету)
ШАПОВАЛ В.В. – Біосферний заповідник «Асканія–Нова» ім. Ф.Е.Фальц–Фейна УААН; канд. біол. наук
ДЕРЕВ'ЯНКО В.М. – Херсонський державний університет, Ботанічний сад; канд. біол. наук, Заслужений працівник с/г України
ПАВЛОВА Н.Р. – Херсонський державний університет; канд. біол. наук, доцент
МЕЛЬНИК Р.П. – Херсонський державний університет; канд. біол. наук, доцент
ГАВРИЛЕНКО Л.М. – Херсонський державний університет; секретар оргкомітету
ЗАГОРОДНЮК Н.В. – Херсонський державний університет; канд. біол. наук, секретар оргкомітету
БРЮКОВА Т.В. – Херсонський державний університет, секретар оргкомітету
АЛЕКСЄЄВА С.А. – Херсонський державний університет, секретар оргкомітету

Редакційна колегія збірника тез доповідей:

Бойко М.Ф. – д. біол. наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України (відповідальний редактор)
Єна А.В. – д. біол. наук, професор
Корженевський В.В. – д. біол. наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки АР Крим
Работягов В.Д. – д. біол. наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки АР Крим
Мунтян Т.В. – відповідальний секретар

Б 72 V відкритий з'їзд фітобіологів Причорномор'я (Херсон, 25 квітня 2013 року). Збірка тез доповідей (Відповідальний редактор М.Ф. Бойко). – Херсон: ХДУ, 2013. – 102 с.

В збірці друкуються тези доповідей, прочитаних на засіданнях V відкритого з'їзду фітобіологів Причорномор'я. В них розглядаються актуальні питання фіторізноманіття, охорони, раціонального використання рослинного світу, рослинництва, біології, фізіології та екології рослин.

УДК 929ю581+582
ББК Е 52

© Херсонський державний університет